

Jak využívat krajinu – instrukce pro učitele

1. Úvodní motivační vstup

Na úvod hodiny sdělte žákům její zaměření: společně se zabývat otázkou, zda by *všichni lidé měli být více šetrní ke krajině*. Důležité je rovněž poznamenat, že na položenou otázku nemusí odpovídat všichni stejně. Někteří lidé reagují pozitivně, jiní negativně, přičemž svoje odpovědi i odlišně zdůvodňují. Může se také stát, že svůj názor časem změní – třeba pod vlivem nových informací a zkušeností. Důležité přitom je, aby každý dokázal své názory vyjadřovat kultivovaným způsobem, a to jak v písemné, tak i ústní podobě. Na konci této hodiny si proto také vyhodnotíme způsob našeho vyjadřování.

2. Rozdání žakovských listů a komentář k první části

Nejprve každý žák ve svém listu vyplní první tři řádky tabulky. To znamená, že napíše dva důvody, proč na danou otázku mohou někteří lidé odpovědět kladně a dva důvody (argumenty) proč záporně.

Dále si na třetím řádku poznamená, jaký názor nyní zastává on sám/sama a jak by ho zdůvodnil/a. Když nedokáže na otázku odpovědět ANO či NE, měl by do žakovského listu napsat svoje zdůvodnění (*například proto, že ho nic nenapadá anebo že nelze jednoznačně odpovědět, protože některé prvky krajiny by se měly více šetřit, jiné již ne, protože se již „šetří“*).

3. Společné obsahové vymezení klíčových pojmů

V této fázi výuky ved'te žáky k tomu, aby si uvědomili, že odpověď na položenou otázku může být ovlivněna i tím, že ne všichni vymezují klíčová slova dané otázky stejným způsobem.

Nezabývejte se proto možnými odpověďmi na výchozí hlavní otázku, ale soustřed'te se na ujasnění si „obsahu“ níže uvedených výrazů. Uvádíme k nim příklady návodných otázek směřujících k obsahovému vymezení vybraných slov. Výsledek debaty, tj. stručné (heslovité) vymezení podstatných slov, doporučujeme poznamenat i na tabuli.

„VŠICHNI LIDÉ“: Všichni lidé z Česka anebo z celého světa? Doporučujeme sledovat pouze národní úroveň a nepřemýšlet nad chováním malých dětí (kojenců a batolat).

„KRAJINA“: Jak krajina vypadá? Napište na tabuli, co vše ji může tvořit: lesy, pole, louky, řeky, rybníky, hory, silnice, domy, hrady a zámky, přehrady, továrny aj. Nachází se krajina i ve městech, nebo je pouze venkovská? Co vše tvoří městskou krajinu? Domy, náměstí, parky, ulice, dálniční okruhy, železniční násypy, řeky, potoky, skály apod. Existují v krajině i prvky, které na první pohled nevidíme? Ano, např. vodovodní a kanalizační síť.

Má výraz krajina synonymum čili slovo, které jinak zní, ale jeho obsahové vymezení může být téměř totožné? Do určité míry ano, v uvedeném kontextu mají podobný význam např. pojmy jako životní prostředí, okolí kolem nás. Je to také místo, oblast, území, ve kterém žijeme, tj. kde bydlíme, pracujeme, vyrábíme, nakupujeme, cestujeme, trávíme svůj volný čas a podle toho výše zmíněné prvky krajiny různým způsobem využíváme.

„BÝT ŠETRNÍ“: Co znamená být šetrní? Jak se projevuje člověk, který je šetrný? Šetří peníze? Jak se pozná člověk, který je šetrný ke krajině? Měl by „šetřit“ všechny ty vyjmenované prvky krajiny tak, že je nebude vůbec používat? Jaké by to mělo důsledky?

Připomeňte také žákům, že „ŠETRNOST“ ke krajině do určité míry podporuje stát svými zákony, které např. stanoví, co a kde se může stavět (viz územní plán), případně jak se máme chovat v oblastech různého stupně ochrany.

4. Individuální doplnění žákovských listů

Po obsahovém přiblížení pojmů vyzvěte žáky, aby se nad úvodní otázkou znovu zamysleli a poté na další řádek tabulky napsali, zda svoji odpověď pozmění, či nikoliv – a co je toho důvodem.

Možná že přibudou žáci, kteří nedokážou na otázku jednoznačně odpovědět (ANO či NE). I ti by do žákovského listu měli napsat, proč tomu tak je.

5. Výměna názorů v 6–8členné skupině

Rozdělte žáky dle svého uvážení, resp. klíče do 6–8členných skupin a vysvětlete jim, jak mají ve skupinách danou otázku diskutovat:

Nejprve postupně jeden po druhém sdělí, jak na danou otázku odpovídá a ze svého žákovského listu přečte svoje zdůvodnění. Poté mají ostatní žáci příležitost vyjádřit svůj souhlas či nesouhlas s názory jednotlivých spolužáků ve skupině, zejména ke vhodnosti jejich argumentů. V případě, že těmto argumentům nerozumí nebo jim přijdou nelogické, měli by spolužáka požádat o upřesnění jeho názoru.

Na závěr diskuse v 6–8členných skupinách požádejte žáky, aby si každý vybral názor jednoho spolužáka. Na další řádek (č. 5) žákovského listu pak napíše jeho znění, resp. jak si ho zapamatoval a rovněž i to, proč si ho vybral (například proto, že nesouhlasí s jeho zdůvodněním, protože ...).

Další řádek (č. 6) v žákovském listu žáky vybízí k osobní reflexi, tj. zda po této diskusi zastává původní názor anebo ho určitým způsobem změnil.

6. Závěrečná reflexe hodiny a sebereflexe žáků

Vystupujte v roli moderátora třídní debaty. Nejprve vyzvěte žáky, aby svůj aktuální názor, který mají ve svém žákovském listu napsaný, vyjádřili „vizuálně“ před celou třídou. Každý se postaví do jedné ze tří skupin (třetí skupinu tvoří ti, kteří nevědí nebo nedokážou jednoznačně odpovědět).

Poté požádejte žáky, u kterých v této hodině sledujete jejich verbální komunikační dovednosti, aby svůj názor před všemi zdůvodnili. Vhodné by bylo, aby zazněl alespoň jeden názor z každé skupiny. Jsou-li zdůvodnění žáků příliš plytká, požádejte „řečníky“, aby se pokusili svůj názor rozvést. Mohou například posoudit, jak by jejich názor mohl ovlivnit chování a celkový způsob života lidí v krajině. Nabízí se rovněž vyzvat ostatní spolužáky, zda se chtějí „řečníků“ na něco zeptat.

„Tečkou“ za společnou diskusí může být vyjádření žáků k otázce, zda lze říci, která odpověď (ANO, NE, NELZE jednoznačně odpovědět) je správná.

Na závěr hodiny vyzvěte všechny žáky k **závěrečné písemné sebereflexi formou volného psaní**. Tj. každý žák odpoví na otázku: *Když nyní přemýšlím nad položenou otázkou, zda by měli být všichni lidé více šetrní ke krajině, uvědomuji si, že můj názor ...* Tuto otázku mají žáci na samostatném listu papíru anebo ji žákům nadiktujte do sešitu.

